

FAKTORI ZA USPEŠNO IZVOĐENJE NASTAVE TEHNIČKOG I INFORMATIČKOG OBRAZOVANJA)

Dragana Smiljanić¹

Rezime: Nastavnik u obrazovno-vaspitnom procesu javlja se kao glavni nosilac kvalitetne nastave sa obavezom da uspešno obavlja zadatke koji se pred njega postavljaju. Jedan od zadataka jeste razvijanje i negovanje odnosa unutar škole, odnosno, stvaranje vaspitnih uslova u kojima će svaki učenik moći maksimalno i svestrano da razvije svoju ličnost i osposobi se da se brzo i uspešno uključi u život. Učenje je, kao što je poznato, proces u kojem pre svega sam učenik koristi svoje sposobnosti i ulaže energiju. Da bi učenik delovao u potrebnom smeru, mora biti na to pripremljen, podstaknut, za to zainteresovan, motivisan u datom trenutku i u dovoljnoj meri. Za nastavu, kao organizovan proces obrazovno-vaspitanog rada, motivisanost učenika za učenje je, prema tome, jedan od uslova njene uspešnosti. Svaka škola, u svim vremenima i društvima, mora imati istu osnovu: pružati učenicima ono što je programom predviđeno, ali i ukazivati im na puteve mogućih drugačijih kretanja, pravaca razmišljanja, delovanja.

Ključne reči : osobine nastavnika, učenici i kvalitetna nastava, organizacija nastave i nastavna sredstva.

THE FACTORS FOR SUCCESSFUL TEACHING TECHNICAL EDUCATION AND INFORMATION TECHNOLOGY

Summary: A teacher in the educational process appears to be the main carrier of a high quality teaching, having the obligation to work out successfully all the given tasks. One of the tasks is to develop and cherish the relationships inside school, in other words: making the educational conditions in which every student will be able to develop his own personality and achieve the maximal versatile level of capability for prompt and successful entrance to real life. Learning is, as we all know, the process in which the student himself uses his abilities and invests certain energy. To act in a necessary way the student has to be prepared, stimulated, interested in the aim, very motivated in the given moment and with a sufficient measure. For teaching procedure, an organized process of educational and pedagogical practice, students learning motivation is, according to this, one of the main conditions for its success. Every school, in any times or any kinds of society, must have the same basis: to present the planned contents of the curriculum to the students, but also pointing out the possible manners of different turnings, the ways of thinking and acting.

¹ Dragana Smiljanić, savetnik-koordinator, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Beograd, E-mail: s.gaga@scnet.yu

Key words: *teachers characteristics, the students and the quality of teaching, the organization of teaching and teaching aids.*

1. UVOD

Uspešno izvođenje nastave Tehničkog obrazovanja (Tehničkog i informatičkog obrazovanja), kao i kod ostalih predmeta, zavisi od više faktora. Najvažniji faktori su:

- Osobine i kvalitet nastavnika
- Učenici (slušaoci)
- Organizacija nastave
- Materijalni uslovi nastave (opremljenost škole)

Svaki od ovih faktora ima odgovarajući značaj, mada svi ukupno daju željeni uspeh. Značaj ovih faktora nije isti u izvođenju nastave različitih predmeta. U nastavi prirodnih nauka, a prvenstveno u nastavi tehničkog obrazovanja (tehničkog i informatičkog obrazovanja), presudni uticaj ima materijalni i organizacijski faktor.

Pošto se nastavnik javlja kao glavni nosilac i organizator predavanja (obrada nastavnih sadržaja) i vežbi (realizacija radnih i praktičnih zadataka), on mora sa uspehom da obavlja zadatke koji se pred njega postavljaju.

Organizacija realizacije nastavne jedinice, ili pak časa, predstavlja bitnu pretpostavku uspešnog izvođenja nastave, a to ipak zavisi od nastavnika.

Nastavnik - predavač mora da poznaje sadržaje programa, zatim u obrazovno-vaspitnom procesu, odnosno nastavi, mora spontano i sugestivno vezati svu pažnju učenika, angažovati njihovu misaonu aktivnost i otkloniti mogućnost da im pogled luta po učionici.

2. OSOBINE I KVALITET NASTAVNIKA

I

Obrazovanje i vaspitanje spadaju u najsloženije a u isto vreme najodgovornije ljudske delatnosti. Rezultati koji se obrazovanjem ostvaruju zavise od mnogih spoljašnjih i unutrašnjih faktora, ali je svakako nastavnik jedan od najvažnijih, ako ne i najvažniji unutrašnji faktor. Značaj i uloga nastavnika – vaspitača u obrazovno-vaspitnom radu često se ističe i naglašava. Polazeći od toga, odnosno, od uloge koju je imao i danas ima, postavlja se i traži se da nastavnik poseduje određena svojstva za koja se veruje da su nužna u procesu uspešnog ispunjavanja postavljenih obrazovno-vaspitnih zadataka. Razmatrajuću pitanja obrazovanja i vaspitanja, nastavniku treba posvetiti dužnu pažnju i to kao nosiocu obrazovno-vaspitnog procesa. Polazeći od (ili sa) namere (om) da sagledamo nastavnikovu ulogu danas, istaći ćemo samo nekoliko, po mom mišljenju, najvažnijih shvatanja koja su imala uticaja na menjanje obrazovno-vaspitne prakse i polazaja i funkcije nastavnika u njoj.

II

Savremene promene izazvane naučno-tehničkom revolucijom i socijalno-ekonomskim progresom između ostalog, utiču, i na promenu položaja i uloge škole, a time i na menjanje položaja i funkcije nastavnika u obrazovno-vaspitnom procesu.

Postavlja se pitanje: U kojem pravcu dolazi do menjanja nastavnikove funkcije? Ovom

prilikom će biti učinjen pokušaj ukazivanja na položaj i funkciju nastavnika u obrazovno-vaspitnom procesu sa dva stanovišta.

Prvo, analiziraćemo **nastavnikovu funkciju** koja je uslovljena naučno-tehničkom revolucijom, i **drugo**, funkciju koja proizilazi iz društveno-ekonomskih promena.

Promene na oba pomenuta polja predstavljaju jedinstven proces opštih promena i ovu uslovnu poddelu činimo radi lakše analize postavljenog problema. Polazimo od toga da obrazovno-vaspitna delatnost, a pre svega tehničko obrazovanje (tehničko i informatičko obrazovanje), treba da pruži ono obrazovanje koje iziskuje potrebe učenika za nastavak školovanja i potom uključivanje u sferu rada, a sve to u skladu sa naučno-tehničkim razvojem. To zahteva stalno usavršavanje programa, aktualizaciju sadržaja i primenu odgovarajuće moderne obrazovne tehnologije, kao i osposobljavanje nastavnika.

U savremenom svetu dolazi do ekspanzije znanja, kada se ista za nekoliko godina udvostručuju a tehnologija menja, i iz tog razloga slabe potrebe za usvajanjem i zapamćivanjem mnoštva informacija koje se brzo menjaju i zastarevaju. Danas nastavni programi teže da, u slučaju veoma brzog tehničko-tehnološkog razvoja, pre svega budu instrument učeniku kojim će se uz snagu i ispomoc njegovog razuma i ispoljiti u svesnu sposobnost ponašanja.

Iz napred rečenog ne sme se zaključiti da nastavnikova funkcija slabi, naprotiv, ona se samo menja i sve više pomera iz obrazovne u vaspitnu sferu rada, koja je mnogo složenija, a sastoji se, između ostalog, i u permanentnom proučavanju, podsticanju, pomaganju, upućivanju učenika u metode i tehnike samostalnog rada. Ovo ne znači oslobađanje nastavnika funkcije izvora znanja za učenike jer on i dalje ostaje jedan od važnijih izvora. Nastavnik mora veoma dobro poznavati nauku koju prenosi, jer samo u tom slučaju moći će kroz nastavni premet da tumači razvoj nauke sa svim njenim dostignućima, dilemama, nejasnoćama, pretpostavkama, predviđanjima i slično. Može se zaključiti da nastavnik ostaje autoritativan izvor naučno-tehničkih, i drugih znanja samo što ih mora iznositi i tumačiti na prihvatljiv način. Dalje, njegova funkcija, gledano sa ovog stanovišta, ne sastoji se više samo u prenošenju i tumačenju istina koje se brzo menjaju i zastarevaju, već on mora da uvodi i upućuje učenike u različite metode i tehnike uspešnog učenja kao i metode pravilnog, naučnog i stvaralačkog načina mišljenja.

III

Da bi uspešno živeo u društvu, učenik mora da upozna, prihvati i uvažava norme koje vladaju u njemu, jednom rečju da se socijalizuje. Proces socijalizacije, odnosno formiranja društvenog bića najbrže i najpravilnije se odvija u školi koja svojom unutrašnjom organizacijom i odnosima koji vladaju u njoj odražava stanja i procese koji se odvijaju u društvu.

Shvatajući tako školu, mislim da bi se time za učenike smanjio tako veliki i težak korak, odnosno iskorak, iz škole u život. Takvim organizovanjem škole dolazimo do istine da škola predstavlja život i život školu. U odvijanju ovih, naravno, dvosmernih procesa na relaciji škola – društvo (a privreda kao deo društva), nastavnik ima katalizatorsku ulogu.

Dalje, nastavnik ima delikatan zadatak na planu razvijanja i negovanja odnosa unutar škole i stvaranja pedagoško-psihološke klime, odnosno, vaspitnih uslova u kojima će svaki učenik moći maksimalno i svestrano da razvije svoju ličnost i spremnost da se brzo i odmah

uključiti u život.

Motivi za učenje mogu biti širokog dijapazona i različitog intenziteta, sa određenim uticajem na uspeh u učenju. Zato nastavnik mora da vodi računa o tome koliko su učenici zainteresovani za ono što se radi i da stvara nova i dublja interesovanja. Sem toga, mora da ima u vidu da njegova nastava i njegovi postupci u nastavi neprekidno deluju privlačno manje ili više.

Najbolje je ako nastavnik tehničkog obrazovanja u svom radu polazi od bar dva veoma jaka prirodna faktora: dečije radoznalosti i motiva za samopotvrđivanjem. Predmet tehničko obrazovanje (tehničko i informatičko obrazovanje) je svet koji je pred očima učenika, okruženje koje je oko njega i život koji je pred njim.

Da bi nastavnik bio dobar vaspitač, i uspešno obavljao svoju funkciju, mora imati određenu moć u vaspitanju, a ta moć je uslovljena posedovanjem određenog autoriteta i ugleda. Tek svojim radom i odnosom prema učenicima, nastavnicima i drugim saradnicima, svojim ispoljavanjem, pogledom na svet i celokupnim svojim delovanjem u sredini, nastavnik će formirati svoj autoritet i ugled zasnovan na humanom, demokratskom i pedagoškom taktu i odnosu. Pravi autoritet može ostvariti samo nastavnik visoke svesti, sa širokom i fleksibilnom opštom kulturom, izvanrednim poznavanjem naučne-tehničke oblasti koju kroz nastavni predmet na stvaralački način tumači koristeći se savremenim naučnim, pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkim saznanjima.

IV

Iz svega dosada rečenog mogu se donekle sagledati složenost i odgovornost položaja i funkcije nastavnika u obrazovno-vaspitnom procesu. Da bi uspešno odgovorio složenim zadacima tehničkog obrazovanja (tehničkog i informatičkog obrazovanja), pred nastavnika se postavljaju određeni zahtevi kao nužne pretpostavke uspešnosti u radu. Od mnoštva tih zahteva, po mom mišljenju, najvažniji su i u formi primarnih moraju biti izraženi sledeći:

- nastavnik mora biti fizički i mentalno zdrava ličnost sa visokim intelektualnim kvalitetima;
- društveno-moralne vrednosti, epiteti, kao što su dobar, pošten, častan, požrtvovan, human i sl. bez izuzetaka, kod svakog nastavnika moraju postati entiteti njegove ličnosti;
- nastavnik mora imati do kraja izgrađen i formiran naučno-tehnički pogled na svet, čoveka i društvo;
- on mora posedovati razvijen, istančan i realan životni i pedagoški optimizam zasnovan na uverenju da razvija moć i snagu vaspitanja itd.;
- nastavnik mora, takođe, da poseduje pedagoško-psihološko, didaktičko-metodičko, i drugo neophodno obrazovanje.

Nabrojani zahtevi samo su neki od nužnih uslovi za suštinsko ostvarivanje postavljenih zadataka reformisanih programskih sadržaja u tehničkom obrazovanju (tehničkom i informatičkom obrazovanju). S tim u vezi, neophodne su i promene u sadržaju, organizaciji i metodama rada stručnog usavršavanja nastavnika, čime bi se došlo do sistema permanentnog stručnog, pedagoškog i idejnog osposobljavanja i usavršavanja nastavnika tehničkog obrazovanja.

Svaki rad, kao uostalom, i svaka druga čovekova delatnost, ima svoje objektivne uzroke, podsticaje i pokretače kao i svoje subjektivne uslove, prilike, potrebe i pobude nastanka.

Objektivne uzroke, podsticaje i pokretače treba uvek tražiti u sveukupnoj društvenoj dinamici određenog vremena i prostora, dok subjektivne uslove, prilike, potrebe i pobude valja otkrivati u zainteresovanosti, želji i volji kao i sposobnosti nastavnika, odnosno vaspitača da svojim delom da određeni doprinos radi uspešnijeg menjanja i razvoja obrazovanja i vaspitanja.

3. UČENICI I KVALITETNA NASTAVA

Ako nastavnik učenicima u svom radu učini dostupnim naučna, tehnička, tehnološka, kulturna i druga dostignuća, onda on stvara kod učenika nužne pretpostavke za pojavu, podsticanje i razvijanje intelektualne radoznalosti, kritičkog i stvaralačkog mišljenja i odnosa u učenju, razmišljanju i življenju. Time se ostvaruje cilj predmeta tehničko obrazovanje (tehničko i informatičko obrazovanje) da se učenici upoznaju sa tehničko-tehnološkim razvijenim okruženjem, kroz sticanje osnovne tehničke i informatičke pismenosti.

Aktivno učešće učenika u svim etapama obrazovno-vaspitanog procesa doprinosi da on postane subjekt istog. Demokratski odnos između učesnika obrazovno-vaspitanog rada odražava se u saradnji, zajedničkom rešavanju problema i zadataka. Položaj učenika kao subjekta obrazovno-vaspitanog procesa doprinosi postizanju ciljeva Tehničkog obrazovanja (Tehničkog i informatičkog obrazovanja).

Da bi nastavnik to mogao da ostvaruje u nastavi pored osnovnog školovanja za nastavnički poziv teži se i stručnom usavršavanju nastavnika, a sve sa ciljem da se učenicima kao krajnjim korisnicima obrazovanja pruži kvalitetna nastava.

Uvođenjem savremene obrazovne, ili bolje reći edukativne tehnologije razvijamo stvaralaštvo i samostalnost kod učenika u nastavi tehničkog obrazovanja (tehničko i informatičko obrazovanje). U obrazovno-vaspitanom radu trebalo bi da se oslanjamo na prikaz mogućnosti tehničkih sredstava učenicima. Pravilnim korišćenjem edukativne tehnologije i prikazom naučnih postignuća kroz nastavne sadržaje, nastavnik tehničkog obrazovanja, pored drugih vrednosti, doprinosi povećanju slobodnog vremena učenika, motiviše učenika za bavljenje određenim aktivnostima, čime izaziva kod njega unutrašnje potrebe i inspiriše ih za vannastavne aktivnosti.

Upotrebom savremene edukativne tehnologije nastavnik izaziva interesovanje kod učenika *za aktivnijim usvajanjem i osvajanjem znanja* i drugih vaspitnih vrednosti, što je sa pedagoškog stanovišta neobično važno jer su interesovanja važan element motivacionih procesa, a uspeh u svakoj aktivnosti u značajnoj meri zavisi od faktora motivacije. Koristeći se njome, nastavnik stvara povoljne uslove za pojavu povratne informacije uspeha učenika, a uvid u sopstvene rezultate predstavlja snažan motivacioni podsticaj za nove poduhvate. Da bi optimalno i na adekvatan i racionalan način iskoristio sve mogućnosti edukativne tehnologije nastavnik mora veoma dobro da poznaje njena pedagoško-didaktička i tehnička svojstva.

Učenik u školi je najčešće subjekt sopstvenog razvoja koji se odvija kroz obrazovno-vaspitan rad, a nastavnik rukovodilac toga rada koji organizuje, pothranjuje, podstiče, usmerava, podučava i svestrano formira ličnost učenika razvojem tehničkog mišljenja, tehničke kulture, radnih veština i kulture rada.. U procesu nastave tehničkog obrazovanja (tehničkog i informatičkog obrazovanja) usmeravati aktivnosti u kojima učenik nije pasivni

objekat, već on aktivno učestvuje u vlastitom obrazovanju, gde deluje na nastavnika i utiče na karakter i intenzitet nastave tehničkog obrazovanja (tehničkog i informatičkog obrazovanja).

Nastava tehničkog obrazovanja (tehničkog i informatičkog obrazovanja) mora se zasnivati i voditi tako da učenici budu, u najvećoj meri, aktivni u radu, da prikupljaju materijale, posmatraju pojave i otkrivaju činjenice, da sami kad god je to moguće, uočavaju osnovne uzročno-posledične veze i zakonitosti. Takvim radom kod učenika razvijajuće se svest o tome da uspeh u radu **ne zavisi** samo od nastavnika nego i od njih samih, od njihove aktivnosti i zalaganja.

Od učenika u nastavi možemo tražiti samo onoliko koliko smo im pružili. Više od toga niti možemo niti imamo pravo da tražimo.

Opterećenje učenika u nastavi. Jedan od značajnih uzroka preopterećenosti učenika je predmetni sistem nastave gde neki nastavnici nastoje da njihov nastavni predmet bude što temeljnije savladan, da učenici nauče svo gradivo, da izvedu sve vežbe i reše sve zadatke. Tu može doći do preterivanja sa negativnim posledicama. Najčešće takvo preterivanje jeste zahtev da učenici savladaju sve pojedinosti koje nisu bitne za razumevanje osnovnih ideja i zakonitosti predmeta.

Trebalo bi da nastavnici shvate program elastičnije, jer u njemu neke stvari valja savladati temeljitije, a druge se mogu naučiti uz jako malo vremena, a neki se delovi učenicima mogu dati samo kao ilustrativni materijal.

Nerealni zahtevi i neadekvatni postupci nekih nastavnika „udruženi“ sa nerealnim zahtevima roditelja koji ne procenjuju realno mogućnosti svog deteta često podvrgavaju decu velikim naporima, previše ih opterećuju i oduzimaju im pravo na rekreaciju i zabavu.

Često nastavnici o prekomernom zadavanju domaćih radova ne vode računa tako da imamo pojavu da učenici imaju, a ne bi smeli više od jednog domaćeg zadatka.

4. ORGACIZACIJA NASTAVE

U obrazovno-vaspitnom procesu možemo posebno izdvojiti tri značajna faktora: a) učenika, b) nastavno gradivo, v) nastavnika. Svaki od navedena tri faktora ima posebno značenje u inovativnoj nastavi. Učenik je osnova od koje polazimo u obrazovanju i vaspitanju. Nju ne možemo menjati, ali na nju možemo značajno uticati. Učenik donosi u školu neke sposobnosti i sklonosti, očekujući da budu dalje razvijene, obogaćene i oplemenjene. Nastavno gradivo je potka koju nastavnik utkiva. Mada je ta potka već određena programskim zahtevima, od nastavnika zavisi kako će je utkati. Najzad, nastavnik je tkalja koja treba od osnove i potke da stvori nov proizvod. Od njegove sposobnosti da ponuđenu potku ugradi u osnovu zavisi kakvog ćemo učenika dobiti koliko obrazovanog, vaspitnog, obogaćenog znanjima, oplemenjenog i produhovljenog. Ukoliko je nastavnik inventivniji, željan da unese novo, originalno, uz poštovanje postojeće mustre, utoliko će učenik biti bogatiji.

Nužno je razmotriti u kojoj meri inovacije utiču na motivisanost učenika. Učenik koji na času očekuje od nastavnika nešto novo mnogo (znatno) je pažljiviji i aktivniji. Njegov nastavnik je za njega izvor prijatnih iznenađenja u oblasti saznavanja, saradnik koji ukazuje na pravi put, ali ga ne vodi za ruku već mu dozvoljava da se sam kreće i oseti težinu tog

puta, saradnik koji pomaže da problem bude razrešen, ali koji problem ne rešava, to zadovoljstvo ostavlja učeniku.

Nijedan postupak u nastavi nije toliko dobar da ne bi mogao biti bolji. Ove činjenice treba da se drži nastavnik u traganju za inovacijama koje će postojeće postupke obogatiti detaljima za sitno, ali sigurno koraćanje napred. Inovacije vezane za rad nastavnika zavise danas isključivo od želje i mogućnosti nastavnika da bude inovativan. Ponekad ove inovacije nisu isključivo uslovljene savremenom tehničkom opremom i visokim standardom školske sredine već odnosom nastavnika prema obrazovno-vaspitnom procesu.

Potrebno je da predhodno utvrditimo šta obuhvata pojam *inovacije*, pa da tek onda pređemo na razmatranje njegove primene u obrazovno-vaspitnom procesu. Pojam inovacije u užem smislu obuhvata *primenu postojećih proverenih postupaka, traganja za boljim i uvođenje novih*.

Šire, *inovacije* možemo razmatrati sa tri stanovišta: a) inovacije programskih sadržaja, b) inovacije pomoćnih, tehničkih (nastavnih) sredstva, v) inovacije didaktičko-metodičkih postupaka u obradi obrazovno-vaspitnih sadržaja.

Inovacije programskih sadržaja ne zavisi mnogo od nastavnika, drugonavedene zavisi u meri u kojoj se on lično angažuje u izradi nekih pomoćnih sredstava. Treća, pak, vrsta inovacija tesno je vezana za nastavnikov rad u nastavi i realizaciji programskih zadataka.

Ovde ne izdvajamo nastavu od vaspitanja. Edukativna nastava, pored obrazovnih, nosi i značajne vaspitne elemente. Prema tome, za pojam edukativnog vezano je sve ono što obezbeđuje vaspitni uticaj na učenike.

Ne treba smatrati da su inovacije suprostavljene svemu što je u postojećoj didaktičko-metodičkoj teoriji i praksi provereno i primenjeno. Napominjem da inovacije imaju za cilj efikasniju i racionalniju primenu svega što je provereno kao dobro. Bez oslanjanja na sigurne i proverene postupke ne možemo ostvarivati, otkrivati i primenjivati ono što je novo i bolje. Osnova za dalju didaktičko-metodičku nadgradnju inovacija jeste sistem proverenih postupaka koji već daju dobre rezultate.

Prvi uslov, neophodan nastavniku, za ostvarivanje inovacija u nastavi je planiranje gradiva. Planom treba predvideti koje će inovacije u oblasti nastavnih sadržaja i didaktičko-metodičkih postupaka biti sprovedene u toku školske godine. Bez ostvarenja ovih uslova može se dogoditi da dobre zamisli ostanu zaboravljene ili da se nastavnik njih ne seti posle obrade gradiva kad više nema mogućnosti za njihovu primenu. Pripreme za nastavu u celini, a za časove posebno, samo dalje razrađuju postupke za njihovo ostvarivanje. Planiranje obrazovno-vaspitnog rada nema formalni karakter u pitanju je suština na kojoj se zasniva savremena, efikasna, racionalna i aktuelna nastava. Tako treba shvatiti izradu globalnih i operativnih planova rada, a ne kao obavezu sastavljanja plana zbog propisa, forme ili nečije lične želje.

Ako su planom predviđeni inovativni postupci, nastavnik je već rešio jedan značajan problem. Njegovo interesovanje biće usmereno ka praktičnoj proveru: u kojoj meri je predviđena inovacija ostvarljiva u procesu realizacije. Odmah iza toga dolazi želja da inovacija u praksi potvrdi ispravnost zamisli i dalje obavezuje da se nastavnik pripremi, predvidi moguća iznenađenja i moguće pravce razvoja na času. Nakon svega nastavnik mora detaljnije da razmotri zahteve programa i prodre u detalje koje na prvi pogled ne

možemo zapaziti. Time je ostvarena nastavnikova obaveza da prepozna mogućnosti za korelaciju tehničkog obrazovanja (tehničkog i informatičkog obrazovanja) i prirodnih nauka u nastavi i da upozna suštinu istih radi svestranije realizacije.

Neki od ciljeva inovacija u oblasti didaktičko-metodičkih postupaka mogli bi da budu sledeći:

- Inovacije imaju za cilj prevazilaženje i otklanjanje raskoraka između nivoa društveno-tehničkih dostignuća i postojećeg stanja u nastavi;
- Pripremanje učenika za zadatke koji ih očekuju danas i sutra, u bližoj i daljoj budućnosti, što je u tesnoj vezi sa aktualizacijom stečenih znanja. Učenik je osposobljen da znanja prilagođava potrebama;
- Osposobljavanje učenika za shvatanje i primenu saznanjnih postupaka, a ne samo za prijem gotovih činjenica i njihovu reprodukciju bez praktične primene u svakodnevnom životu.

Nema nastavne oblasti u okviru nastavnih predmeta koja nije u nekoj koorelaciji sa nekim nastavnim predmetom. Svaki nastavni predmet prema specifičnostima sadržaja i ciljevima nudi u tom pravcu manje ili veće mogućnosti. U nastavi matematike to mogu da budu traženja novih puteva za rešavanje jednog zadatka, uvođenje postupaka koji povećavaju misaonu aktivnost a skraćuju tehniku rada. Nastava fizike najčešće učeniku "otvara" oči da gleda šta se oko njega događa, biologija – omogućuje da prirodu čitamo posmatranjem, hemija – od običnih supstanci stvara čuda, likovna kultura učenika osposobljava da doživljava sklad i lepotu boja, tehničko obrazovanje – olakšava snalaženje i kretanje kroz život.

Drugim rečima, škola mora da nudi zadate činjenice, ali i da omogući ispoljavanje pojedinačnih sposobnosti. To se ostvaruje u redovnoj nastavi i vannastavnim aktivnostima (smotre, takmičenja). Smisao svih tih dodatnih aktivnosti je: učiniti da se ispolji najbolje u čoveku, omogućiti da se, upoznavanjem sa drugima, osvetle univerzalne ljudske vrednosti.

5. NASTAVA I NASTAVNA SREDSTVA

Očiglednost postignuta rečima, njihov izbor, raspoređivanje u pričanju, upoređivanje nepoznatog sa poznatim i uticaj na učenika da zamišlja, da stvara slike predmeta, predela doprinosi da učenik formira pojmove. Poznato je da očigledno sredstvo može da predstavlja običnu igračku ako se ne upoznaju načini korišćenja i mogućnosti koje ono nudi u procesu saznavanja. Ovde treba ukazati na opasnost koju nosi jednostrano shvatanje upotrebe nastavnih sredstava. Gomilanje na jednom času više nastavnih sredstava radi obezbeđenja potpune očiglednosti nije ništa drugo nego obična revija. Učenik je tu posmatrač kao na vašaru, zasenjen šarenilom, čak i bez mogućnosti da se zabavi. Mnogo mu je ponuđeno a sve je van njegovog dodira, van misaonog procesa ovakvi postupci nisu inovacije već formalizam.

Nastavnik daje dušu nastavnom sredstvu i omogućuje da ono bude iskorišćeno u pravom trenutku u nastavi. Jedno nastavno sredstvo može da bude iskorišćeno u više nastavnih oblasti, na više načina, u više postupaka. Nastavna sredstva sa ograničenim brojem namena nisu najpodesnija za nastavu jer ograničavaju traganja za otkrivanjem novog. Višenamensku upotrebu nastavnog sredstva može da obezbedi samo inventivan nastavnik.

6. ZAKLJUČAK

U završnom delu ovog teksta da navodim još neke vrednosti uticaja nastavnika na kvalitet nastavnog procesa.

Najpre možemo konstatovati da je ovaj rad kreativno tesno povezan sa nastojanjima našeg savremenog preobražaja obrazovanja i vaspitanja. Njegov doprinos se ogleda u tome, što ideju usmeravanja ne zatvara u okvir tehničkog obrazovanja, već je moguće teorijski i operativno primeniti na celokupnu oblast vaspitanja, sva vaspitna područja, a naročito na radno-tehničko vaspitanje.

Postizanje kvaliteta u nastavi nije zadatak samo nastavnika, već je to obaveza i rukovodstva škole. Pedagoško-psihološka služba ima obavezu da koristi aktivnosti i mere za utvrđivanje ispunjenosti zahteva u pogledu kvalitetne nastave.

Samim tim što smo obezbedili materijalno-tehničke uslove (oprema i prostor) ne znači da će se realizovati kvalitetna nastava. Nosilac, odnosno, činilac-faktor koji stvara kvalitetnu nastavu jeste nastavnik, dok su ostali uslovi samo logistička podrška kvalitetnom obrazovno-vaspitnom procesu.

Zadatak svih obrazovno-vaspitnih ustanova, odnosno škola jeste unapređivanje nastave i težnja ka dostizanju nivoa kvalitetne nastave u kojoj će biti zadovoljeni i učenik i nastavnik. Ovo znači da su u obrazovno-vaspitnom procesu, odnosno nastavi, korisnik usluge-učenik i onaj koji uslugu vrši-nastavnik u ravnopravnom i uzajamno zavisnom položaju.

7. LITETATURA:

- [1] Mladen Vilotijević: Didaktika 2 (Organizacija nastave), Naučna knjiga, Beograd 1999. godina;
- [2] Dr Tihomir Prodanović: Didaktika, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd, 1974. godina;
- [3] Dragana Smiljanić., Radiša Mikarić: Metodika praktične nastave i činiooci koji je konstituišu, Institut za ekonomiku i finansije, Beograd 2007. godine.